

چکیده

با عنایت به شیوه‌های متفاوت یک بانک اسلامی نسبت به بانک‌های دیگر در جذب و مصرف منابع مالی، حالات و ویژگی‌های اختصاصی و منحصر به فردی در مطالعه این‌گونه بانک‌ها مشاهده می‌شود و ریسک نیز به عنوان یکی از اساسی‌ترین مباحث و ارکان فعالیت‌های مالی، مشمول این قاعده است. مؤسسات مالی با طیف گسترده‌ای از ریسک‌ها مواجهند که آنها را در عمل کردن به تعهدات خود با مشکل روبرو می‌سازد، ناتوانی در بازپرداخت سپرده سرمایه‌گذاران که اخبار آن به سرعت منتشر شده و با ایجاد موجی از نگرانی، صاحبان حساب‌ها را به خارج کردن موجودی‌هایشان ترغیب می‌کند، می‌تواند مقدمات ورشکستگی یک بانک را فراهم آورد. از این‌رو طبق توصیه‌های کمیته بال باید تدابیری اتخاذ شود تا پرتفوی دارایی‌ها و تعهدات بانک از ریسک معقولی برخوردار باشد. بانک‌های اسلامی در این میان از ریسک مضاعفی نسبت به نظام رقیب برخوردارند. به نظر می‌رسد تفکر اقتصاد اسلامی رابطه برنده-بازنده را نمی‌پذیرد و طرفین را به شیوه‌ای از رفتار اقتصادی فرا می‌خواند که ضمن سهیم بودن در منافع آن، هر دو طرف مسئولیت زیان‌های احتمالی را بپذیرند. این نگرش در کلیه قراردادهای اسلامی که ابزار کار بانک‌های اسلامی است و اساساً عقود فقهی هستند قابل ملاحظه است. بنابراین، می‌توان گفت از نظر تئوری یک بانک اسلامی امکان واگذار نمودن ریسک هیچ یک از فعالیت‌های خود را به طرف مقابل ندارد و در مجموع سبد آن می‌تواند از ریسک بالاتری نسبت به بانک‌های رقیب برخوردار باشد. این مساله لزوم اداره هرچه مدبرانه‌تر مجموعه دارایی‌ها و تعهدات و کنترل حجم بهینه دارایی‌های پرریسک‌تر را گوشزد می‌کند. مقاله حاضر ریسک متناظر با شیوه‌های تأمین و مصرف وجوه مالی رایج در بانک‌های اسلامی را بررسی می‌نماید و در پاسخ به این پرسش که چگونه می‌توان ریسک این روش‌ها را مدیریت نمود، به معرفی و به کارگیری سیستم رتبه‌بندی داخلی (IRS) اقدام می‌کند. سیستم IRS مجموعه قواعدی است که کمیته بال، آن را با هدف کنترل ریسک نهادهای مالی تدوین نموده است. به موجب این قواعد دارایی‌های درون پرتفولیو با ریسک‌شان وزن‌دهی گردیده و آنگاه نسبت به نگهداری ذخیره سرمایه متناسب با آن اقدام می‌شود. از دیدگاه نویسندگان این مقاله روش توزین ریسک دارایی‌ها می‌تواند مناسب‌ترین یا شاید تنها راه کار قاعده‌مند برای طبقه‌بندی قراردادهای مورد استفاده یک بانک اسلامی بوده و آن را در کنترل و اداره ریسک مجموعه‌اش که دارای ویژگی‌های منحصر به فردی است، یاری رساند.

کلمات کلیدی: بانکداری اسلامی، ریسک، سیستم رتبه‌بندی داخلی